

сучасної освіти [Електронний ресурс] URL:http://visnyk.iatp.org.ua/visnyk/issue_artikle/ (05.03.2013).

9. Ростовський О.Я. Методика викладання музики в основній школі: навч.-метод. посіб. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2011. 272 с.

10. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2005. 360 с.

11. Торшилова Е.М. Эстетическая компетентность: содержание и смыслы. Дубна: «Феникс+», 2008. 100 с.

12. Хуторской А.В. Ключевые компетенции. Технология конструирования // Народное образование. 2003. № 5. С. 55-61.

Серих Лариса Володимирівна,

к. пед. наук, доцент, завідувач кафедри теорії і методики змісту освіти
КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ТА ПОЗАШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ: КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД

У статті розглянуто теоретико-методологічні аспекти взаємодії загальноосвітніх та позашкільних закладів освіти з позиції компетентнісного підходу. Зміст статті дозволяє розглядати предметні компетентності навчальних предметів, дисциплін, ураховуючи можливості, принципово нові підходи до навчання й виховання учнів у позашкільній освіті.

Ключові слова: компетентність, компетентнісний підхід, взаємодія, освітній потенціал, заклад позашкільної освіти.

«Учень – не посудина, яку треба наповнити, а факел, який треба запалити»

Плутарх

В умовах реформування української освіти, упровадження концепції «Нова Українська школа: простір освітніх можливостей», нового Державного стандарту початкової освіти, закону України «Про освіту», видається можливим упроваджувати компетентнісний підхід за підтримки й тісної співпраці з позашкільними закладами освіти.

Ключовим перспективним розв'язанням проблеми доступності дошкільної освіти може бути впровадження кращого зарубіжного досвіду функціонування мережі дошкільних навчальних закладів різних типів і форм власності: стаціонарні та сезонні ясла, садки з різною тривалістю роботи (повним і неповним днем), дошкільні відділення при початкових класах, материнські школи, майданчики або відкриті дитячі садки та ін. [1, с. 45].

Якісна дошкільна освіта – це не лише кількісні показники. Якість вирішення завдань дошкільної освіти забезпечується підтримкою високого рівня професійної підготовки кадрів дошкільної ланки освіти та розповсюдженням сучасних навчально-методичних напрацювань, що відображають перспективний педагогічний досвід вітчизняних і зарубіжних фахівців. Практична спрямованість підготовки кадрів системи дошкільної освіти потребує значного поглиблення, адресного замовлення, сучасної політики розвитку людського ресурсу. Упровадження інновацій, свідомий аналіз практики, рефлексія особистого педагогічного досвіду слугуватиме покращенню якості дошкільної освіти [1, с. 46].

Науково-методичний супровід дошкільної освіти є вагомим фактором підвищення її якості. З огляду на це, викладачі кафедри теорії і методики змісту освіти Є. Ковтун, В. Лобода, І. Цимерман продовжують розробку нового змісту фахово-орієнтованих курсів підвищення кваліфікації педагогів дошкільної освіти, поширення відповідно до суспільних й особистих потреб профільності (за пріоритетними напрямками) роботи дошкільних навчальних закладів, акцентуючи увагу на тому, що кожна освітня лінія Стандарту починається від дитини – «Особистість дитини», «Дитина в соціумі», «Дитина у природному довіллі» тощо.

У новій українській школі в умовах педагогіки партнерства та компетентнісного підходу розширюється розуміння підвищення кваліфікації вчителів – від обов'язкових, чітко регламентованих курсів в інститутах післядипломної освіти до навчання впродовж життя, неперервного професійного зростання через спілкування, обмін [1].

Новий Стандарт ґрунтується на компетентнісному підході, що важливо для забезпечення якості освіти, і пропонує інструменти для перенесення цього підходу в навчальні програми [2, с. 10].

Компетентнісний підхід – це місток, який поєднує школу з реальним світом і тими потребами, які ставить перед людиною життя [2, с. 10].

Під компетентністю тут розуміємо поєднання знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити діяльність у нових непередбачуваних умовах [2, с. 10].

Вісім ключових груп компетентностей, окреслених у «Рекомендаціях європейського Парламенту та Ради Європи», є наскрізними у змісті всіх навчальних предметів, що буде відображено в очікуваних результатах (загальних і конкретних) до кожної освітньої галузі.

1. Спілкування рідною / державною мовою.

2. Спілкування іноземними мовами.

3. Математична компетентність та основні компетентності у природничих науках і технологіях:

(А). Математична компетентність.

(Б). Компетентності у природничих науках і технологіях.

4. Інформаційно-цифрова компетентність.

5. Уміння вчитися впродовж життя.

6. Соціальна та громадянська компетентності.

(А). Соціальна компетентність для здоров'я і добробуту.

(Б). Компетентності для демократичного громадянства.

7. Ініціативність і підприємливість.

8. Обізнаність та самовираження у сфері культури [2, с. 11].

Усі компетентності однаково важливі і взаємопов'язані: елементи, притаманні одній компетентності, можуть впливати на формування й інших.

Формулювання очікуваних результатів термінами компетентнісного підходу в рамках конкретної галузі – це формулювання **місії кожної галузі**, що передбачає функціональність, розмаїття, гнучкість та варіативність освітнього процесу. Перелічені тут ключові компетентності пронизують **усі освітні галузі та навчальні предмети**.

Інструментами впровадження компетентнісного підходу в освітні програми і програми навчальних предметів є: 1) зміщення центру ваги від нагромадження фактів до розвитку вмінь; 2) зменшення кількості предметів й інтегрованість змісту [2, с. 12].

1. Зміщення центру ваги від нагромадження фактів до розвитку вмінь досягається завдяки:

- зменшенню обсягу фактологічного матеріалу на користь практичної діяльності, надання достатнього часу на формування вмінь та відповідних ставлень – готовності, належної мотивації, самооцінки;

- проблемному навчанню, що допомагає відштовхнутися від конкретної проблеми для розвитку належних умінь і ставлень, пошуку та конструювання нових знань; інтерактивним методам, проектним технологіям, збільшенню частки навчального часу за межами класу;

- окресленню доцільного «ядра знань», що в українських реаліях допоможе, з одного боку, обмежити теоретичний складник змісту, з іншого – «ядро знань» стане тим орієнтовним навчальним матеріалом, на основі якого вчителям буде запропоновано формувати компетентності школярів [2, с. 13].

У початковій школі адаптаційно-ігровий цикл триватиме впродовж 1-2 класів. Характерні для дітей цього віку цілісність сприйняття навколишнього світу та пріоритетність гри зумовлюють конструювання змісту й організацію навчання на інтегрованій основі з переважанням ігрових методів. У 3-4 класах діти набувають досвіду соціальної взаємодії на інтегровано-предметній основі, розвивають уміння працювати самостійно і в групі на засадах морально-етичних цінностей тощо [2, с. 14].

Відповідно до зазначеного викладачі кафедри З. Декунова, А. Лавська (які є тренерами Всеукраїнського проекту «Нова Українська школа») розробляють програми, навчально-тематичні плани для здійснення навчання тренерів, що забезпечуватимуть інтегровано-предметну складову початкової освіти.

Важливим складником системи формування нового змісту освіти є чітке бачення того, яким має бути результат педагогічного партнерства «учень-вчитель». Діалог і багатостороння комунікація між учнями, учителями та батьками змінить односторонню авторитарну комунікацію вчитель – учень. [3, с. 20].

Запропоновані орієнтири відповідають на ті виклики, які стоятимуть перед Україною найближчими роками. Вони розподілені за основними групами – «Відчуваю», «Думаю» та «Дію», що віддзеркалює цілісність особистості, баланс між емоційною (притаманною українській філософії серця), мисленнєвою та діяльнісною сферами [2].

Звісно, Нова українська школа потребує нових підходів до навчання, які ґрунтуються на засадах **педагогіки партнерства**, співпраці між учнями та вчительством, відходу від авторитарної моделі комунікації, що вимагає **переосмислення ролі** і педагога, і учня.

У зв'язку з цим викладачі кафедри пропонують оновлений зміст фахової підготовки:

- учителів, керівників гуртків образотворчого, декоративно-ужиткового мистецтва, музичного, хореографічного, театрального мистецтва, художньої культури, інтегрованого курсу «Мистецтво», естетики (викладачі Л. Сєрих, І. Бубнова);

- учителів трудового навчання, креслення, предмету «Технології» (викладач Г. Крот);

- учителів фізичної культури, «Захисту Вітчизни»(викладач Д. Деменков);

- учителів математики, фізики та астрономії (викладач С. Кода);
- учителів біології, хімії, природознавства, екології, основ здоров'я (викладачі В. Успенська, Л. Коростіль);
- учителів географії та економіки (викладачі І. Удовиченко, О. Рассказова).

Новий Стандарт, що проголошує професійну свободу для вчительства, покладає на його плечі відповідальність. Ця відповідальність передбачає, зокрема, добір методів навчання відповідно до освітніх потреб різних учнів та фокусування на розвитку компетентностей для життя, вміння працювати з інформаційно-комунікаційними технологіями, а також налагоджувати комунікацію з батьками й не тільки з батьками.

Сьогодні саме позашкільна освіта покликана розширити, додати, якісно змінити підходи до навчання й виховання школярів, сформувати принципово нове освітньо-виховне середовище учня.

Поряд із цим, педагогічна спільнота сьогодні розуміє невідповідність між потребами та реаліями у професійному зростанні, про що свідчить високий рівень незадоволення національними системами підвищення кваліфікації у різних країнах учительство однаково вважає цю систему 1) неефективною, 2) недостатньо інтерактивною, 3) такою, що нав'язується комось, хто не розуміє їхнього досвіду, 4) неактуальною і застарілою, 5) такою, що не враховує їхнього професійного рівня [2, с. 21].

Виходячи з означених протиріч система підвищення кваліфікації, професійного розвитку педагогів у КЗ СОІППО оновлюється, трансформується, ґрунтується передусім на посиленні **взаємодії** загальноосвітніх та позашкільних закладів освіти, **співпраці** за чотирма орієнтирами й відповідає таким вимогам:

- **Орієнтована на активність того, хто навчається:** педагог вільно обирає відповідні можливості професійного розвитку або й бере участь у їх формуванні.
- **Орієнтована на досвід і знання:** актуальну інформацію надають у контексті наявного досвіду і знань та з урахуванням потреб учительства.
- **Орієнтована на оцінювання:** дає можливість педагогам отримувати якісний зворотний зв'язок, доброзичливу оцінку діяльності та процесу, щоб підвищити ефективність роботи.
- **Орієнтована на спільноту:** розбудова професійної спільноти зі стійкими горизонтальними зв'язками, що надають підтримку, зокрема на етапі впровадження нових ідей до навчальної діяльності.

Педагогами кафедри теорії і методики змісту освіти на допомогу вчительству створюються **інноваційні онлайн-продукти**:

- платформи з навчальним контентом для професійного розвитку і використання в освітньому процесі (методичні, дидактичні та ін. матеріали в різноманітних форматах – тексти, відео, ігри, зображення тощо);
- інструменти для співпраці (обмін конспектами уроків, дидактичні матеріали та ін.); системи наставництва / коучингу (інструменти та ресурси);
- інструменти аналізу різноманітних даних (для визначення персональних потреб учнів та персоналізованого навчання);
- платформи оцінювання (інноваційні інструменти моніторингу учнівських досягнень

Перехід позашкільних закладів у новий якісний стан співпадає у часі з усвідомленням позашкільної освіти не тільки як надзвичайно актуального явища для подальшого вдосконалення освітнього простору України, але і як однієї зі складових педагогіки розвитку [1, с. 62]. Тому позашкільна освіта не може розглядатись як додаток до школи, цей вид освіти – самостійний, самоцінний – ніколи ніякою школою замінений не буде, оскільки чим вище якісний рівень шкільної освіти, тим ширший стає спектр освітніх інтересів і запитів особистості, які сама загальноосвітня школа задовольнити не в змозі.

Література:

1. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / НАПН України; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)]; за заг. ред. В. Г. Кременя. К.: Педагогічна думка, 2016. 448 с.
2. Нова українська школа: основи Стандарту освіти. Львів, 2016. 64 с.
3. Нова школа: простір освітніх можливостей: Проект / група упоряди. Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова, І. Коберник, П. Хобзей та ін. / заг. ред. М. Грищенко. Київ, 2016. 40 с.

Серих Тетяна Миколаївна,

аспірантка кафедри педагогіки та психології початкової освіти

Глухівського НПУ ім. О. Довженка

ЗАКОНОДАВЧИЙ СУПРОВІД ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Глобалізаційні тенденції в економіці, постійний ріст міграційних процесів, прагнення України до інтеграції системи вищої професійної освіти у європейський освітній простір зумовлюють та актуалізують потребу у формуванні полікультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів, яка допоможе молодому поколінню підготуватися до життя та активної діяльності в мультикультурному світовому просторі. Багатонаціональний склад населення нашої держави, прагнення до демократизації суспільних відносин потребує підготовки висококультурного громадянина України, що сприятиме розвитку демократичних відносин між окремими людьми, групами людей, які належать до різних національностей та мають різне віросповідання.

Ідеї полікультурності закладено у Конституції України, Національній доктрині розвитку освіти, у Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», у Державному стандарті базової та повної середньої освіти, законі України «Про освіту», законі України «Про Вищу освіту» тощо. У своєму посібнику В. Кузьменко констатує, що ці документи наголошують на необхідності вивчення кожною людиною національної культури народів, що живуть на території України, та світової культури [4; с. 4].

Зокрема, у Конституції України зазначено що наша держава сприяє не лише розвитку історичної свідомості, традицій і культури української нації, але й розвитку етнічної, культурної мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин